

KATARZYNA KOKOSZKA*

Kraków

**ZAPOTRZEBOWANIE NA CZYSTE ŚRODOWISKO
NA TERENACH WIEJSKICH
A REALIZACJA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ROLNICTWA**

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, tereny wiejskie, zasoby naturalne

STRESZCZENIE

Kwestia zapotrzebowania na czyste środowisko jest w przypadku rolnictwa, a zwłaszcza rolnictwa zrównoważonego, niezwykle istotna. Z jednej strony zapotrzebowanie na czyste środowisko wynika z przesłanek produkcyjnych (warunek konieczny do spełnienia produkcji), z drugiej zaś samo rolnictwo może stanowić zagrożenie dla komponentów środowiska naturalnego.

Celem artykułu jest ukazanie na tle przeglądu dotychczasowego dorobku dotyczącego zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich problematyki popytu (zapotrzebowania) na czyste środowisko na terenach wiejskich, podkreślając liczne trudności dotyczące pełnienia przez rolnictwo funkcji środowiskowej. Podjęto próbę przedstawienia wątpliwości związanych z wprowadzeniem pojęcia zapotrzebowania na czyste środowisko w ujęciu ekonomicznym, to jest przez ewentualne określenie cen za komponenty środowiska przyrodniczego.

Wprowadzenie

Zrównoważony rozwój jest rozumiany jako proces warunkowany wieloma czynnikami wynikającymi ze współlistnienia trzech równoważnych płaszczyzn wzajemnie się przenikających – sfery środowiskowej, ekonomicznej i społecz-

---

* Katarzyna Kokoszka, dr, Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie, e-mail: k.kokoszka@ur.krakow.pl.

nej. Proces ten dotyczy również rolnictwa. Idea zrównoważonego rozwoju jest przekładana między innymi na język polityki ochrony środowiska, przez który rozumie się w szczególności odpowiednie wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego – racjonalizację zużycia, dbanie o zdolność asymilacyjną środowiska naturalnego (absorbpcję zanieczyszczeń) czy też poszukiwanie nowego modelu konsumpcji i produkcji mającego na celu minimalizację zużycia zasobów środowiska naturalnego¹.

„Rolnictwo zrównoważone” to pojęcie pojawiające się w polskiej literaturze przedmiotu od ponad dwóch dekad². Należy zauważyć, że implementacja koncepcji zrównoważonego rozwoju do problematyki rolnej wynikała z ogólnego problemu rozwoju gospodarczo-społecznego związanego z deprecjacją i degradacją zasobów środowiska naturalnego.

Zrównoważony rozwój terenów wiejskich

W kontekście założeń koncepcji zrównoważonego rozwoju osiągnięcie trwałości w rolnictwie oznacza konieczność zmierzenia się z trzema wyzwaniami:

- a) ekonomicznym – poprzez wzmocnienie żywotności i konkurencyjności sektora;
- b) społecznym – poprzez poprawienie warunków życia ludności rolniczej i możliwość zarobkowania na obszarach wiejskich;
- c) ekologicznym – poprzez promowanie przyjaznych dla środowiska praktyk rolniczych, jak również świadczenia na rzecz zachowania gatunków, bioróżnorodności i krajobrazu.

Warto zaznaczyć, że ekonomiczna żywotność terenów wiejskich zyskuje nową perspektywę międzypokoleniowego podejścia do wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego. W najbardziej ogólnym ujęciu system ekonomiczno-gospodarczy rolnictwa obejmuje politykę ekonomiczną zorientowaną na wzrost gospodarczy, stabilizację cen, zatrudnienie, obroty handlowe, również współpracę międzynarodową, pobudzanie popytu. Elementy te wpisują się w realizowaną politykę gospodarczą państwa, lecz w przypadku rolnictwa możemy

¹ *Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych*, red. B. Fiedor, C.H. Beck, Warszawa 2007, s. 16.

² Szerzej na ten temat traktują między innymi publikacje: R. Baum, J. Śleszyński, *Nowe funkcje rolnictwa – dostarczanie dóbr publicznych*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2009, t. IX, z. 2, 2009; M. Górny, *Ekorozwój wsi i rolnictwa*, Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników, Toruń 2003; E. Kośmicki, *Realizacja polityki ekologicznej w rolnictwie*, w: *Aplikacyjne aspekty trwałego rozwoju*, red. G. Dobrzański, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2002.

mówić o specyficznej legitymizacji interwencjonizmu w ten sektor gospodarki narodowej. Chodzi tu szczególnie o realizowaną politykę finansową (podatkową i budżetową), której celem jest regulowanie rozmiarów środków pieniężnych zaangażowanych na wsi i w rolnictwie.

Polityka społeczna ukierunkowana na takie kształtowanie warunków bytu i stosunków, by potrzeby społeczne – tak indywidualne, jak i zbiorowe – były zaspokajane przez większość społeczeństwa, winna zachowywać odpowiednie proporcje pomiędzy dochodami z pracy a świadczeniami społecznymi oraz przeciwdziałaniem bezrobociu jako jednej z głównych barier zaspokajania potrzeb wielu grup społecznych³. Wiąże się to między innymi z takimi procesami, jak organizowanie sieci instytucji pomocy społecznej, czy też rozwojem sektora instytucji niepublicznych świadczących usługi społeczne. Polityka społeczna wobec rolnictwa zawiera tak różne zagadnienia, jak: zaspokojenie podstawowych potrzeb, w szczególności do bezpiecznego schronienia, zapewnienie odpowiedniego minimum biologicznego, w tym wody do picia i potrzeb sanitarnych we właściwej ilości i o właściwej jakości oraz zdrowej żywności w ilości zapewniającej pokrycie zapotrzebowania organizmu, ochronę przed oddziaływaniem szkodliwym dla zdrowia i życia. Jednym z najważniejszych zadań jest dostępność edukacji, przynajmniej w zakresie podstawowym, oraz pomocy w zakresie zdobywania wiedzy dla jednostek najzdolniejszych na wyższych poziomach kształcenia, a także czynna ochrona zdrowia poprzez profilaktykę, właściwe warunki leczenia czy przeciwdziałanie chorobom uznanym za społeczne. Sprawiedliwa dystrybucja dochodów i zabezpieczeń socjalnych, między innymi z tytułu ubezpieczeń i pomocy socjalnej, powinna sprzyjać niwelowaniu różnic społecznych i zapobiegać tworzeniu się znaczących obszarów ubóstwa oraz marginalizacji jednostek i grup społecznych⁴. W przypadku rolnictwa ze względu na występujące w nim specyficzne tendencje ekonomiczne i demograficzne system zabezpie-

³ J. Auleytner, *Polityka społeczna – stan i perspektywy*, WSP TWP, Warszawa 1995, s. 7.

⁴ W Europie realizowanych jest wiele modeli polityki społecznej w dziedzinie odpowiedzialności socjalnej:

- a) skandynawski, obejmujący wszystkie podstawowe ryzyka z zachowaniem równych praw do świadczeń wszystkich obywateli;
- b) anglosaski, sankcjonujący odpowiedzialność państwa, ale kładący nacisk na ubezpieczenia prywatne przy daleko posuniętej komercjalizacji usług z równoczesną rozbudowaną pomocą socjalną dla rodzin o najniższych dochodach;
- c) mieszany, uwzględniający obligatoryjność i fakultatywność świadczeń z zachowaniem udziału państwa;
- d) odrębne systemy rolnicze w krajach o znacznym udziale państwa w subwencjonowaniu produkcji rolniczej (Niemcy, Francja).

czenia społecznego, w tym emerytalny⁵, poza swoim nadrzędnym celem ma służyć niejednokrotnie jako instrument polityki kształtowania dochodów rolniczych oraz stymulowania przemian strukturalnych. Patrząc przez pryzmat rozwoju obszarów wiejskich, bodaj najistotniejszym postulatem jest zapewnienie dostępu do zatrudnienia przede wszystkim poprzez wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości, dostępu do szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje i umożliwiających zmianę kwalifikacji czy też dostępu do tanich kredytów.

W związku ze skutkami dla środowiska, które niosą nowoczesne metody gospodarowania w rolnictwie, takimi jak: zanieczyszczenie powietrza, gleb i wód środkami chemicznymi w wyniku intensywnej gospodarki hodowlanej, niszczenie siedlisk życia dzikich zwierząt, zmiany w wyglądzie krajobrazu wiejskiego, immanentną częścią składową polityki rolnej czy też polityki wiejskiej (obszarów wiejskich) powinna być polityka ochrony środowiska⁶. Co więcej, koncepcja unowocześniania rolnictwa za pomocą znacznej liczby urządzeń technicznych i środków chemicznych prowadzi do oczywistego zachwiania równowagi przyrodniczej. Stąd konieczność, by polityka ekologiczna z jednej strony egzekwowała respektowanie wymogów ekologicznych sprzyjających trwaniu systemów agroeconomicznych, a z drugiej – aktywnie uczestniczyła w kształtowaniu warunków funkcjonowania wsi i rolnictwa.

Należy wyraźnie podkreślić, iż polityka ekologiczna na terenach wiejskich dalece wykracza poza problematykę rolnictwa ekologicznego, choć ten sposób gospodarowania jest oczywiście jednym z pożądanych w jej świetle rozwiązań. Rolnictwo ekologiczne może jawić się jako szansa pogodzenia konfliktów pomiędzy produkcją rolną a funkcjami ochronnymi na terenach chronionych, a jego wprowadzenie należy wiązać z realizacją koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju

⁵ Z punktu widzenia polityki (w tym rolnej) istotne jest to, w jakim stopniu system pomocy socjalnej pełni funkcję redystrybucji dochodu narodowego na rzecz sektora rolnego i czy wpływa na decyzję o aktywności zawodowej w rolnictwie. W Polsce obok Rumunii, Bułgarii i Słowenii dominują rozwiązania o charakterze zaopatrzeniowym – udział budżetu państwa w finansowaniu funduszy jest bardzo wysoki. Dopłacając do emerytur i rent, państwo wspiera bezpośrednio emerytów, wpływając na poziom ich dochodu – realizuje więc w ten sposób politykę dochodową wobec osób starszych, a nie politykę wspierania czynnych zawodowo rolników (na przykład przez dopłaty do składek) w celu redukcji ich nadmiernego obciążenia. A. Zwojska, *Zabezpieczenie emerytalne rolników w Polsce na tle innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej przystępujących do Unii Europejskiej*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2003, t. VI, z. 3, s. 228.

⁶ Jak wskazuje Mieczysław Górny, szacunek dla szeroko rozumianej przyrody nie może się jednak ograniczać do jej nieniszczenia, lecz powinno z niego wynikać rozwijanie takiej działalności, w której przyroda włączona zostanie do wszystkich elementów systemu wartości. Rolnictwo powinno być wtopione w szeroko pojęte przyrodoznawstwo, pojmowane nie tylko jako wiedza, tak jak kultura nie wynika z wiedzy, lecz z jej interpretacji. Szerzej: M. Górny, *Ekorozwój wsi...*

obszarów wiejskich⁷. Jak podkreśla Eugeniusz Kośmicki, dominacja wąsko rozumianej efektywności ekonomicznej musi być zastąpiona dominacją jakości, dbałością o warunki środowiska przyrodniczego i odpowiedzialnością producenta wobec konsumenta⁸. Na marginesie głównych rozważań warto nadmienić (mając na uwadze nadwyżkę produkcji rolniczej oraz to, że rolników uważa się nie tylko za dostarczycieli żywności, ale także „strażników przyrody”), iż subsydiowanie działalności w zakresie ochrony środowiska może być traktowane z większą życzliwością niż dotowanie produkcji dodatkowej żywności⁹.

Wydaje się, że poszukiwanie przez politykę ekologiczną w sferze rolnictwa racjonalnego poziomu nakładów na produkcję i ich efektywności można pogodzić z zachowaniem odpowiedniej jakości środowiska przyrodniczego poprzez racjonalizację struktur rolnych, wielkości gospodarstw i skali produkcji, które mogą pozytywnie oddziaływać na krajobraz wiejski i otoczenie przyrodnicze¹⁰.

Zapotrzebowanie a popyt na czyste środowisko na terenach wiejskich

W przypadku rozważań o zapotrzebowaniu na czyste środowisko na terenach wiejskich najważniejsza jest funkcja polegająca na odnowie, przechowywaniu, pielęgnacji i ochronie zasobów przyrodniczych, tworzeniu krajobrazu i ładu przestrzennego oraz udostępnianiu środowiska dla rekreacji i wypoczynku. Nie do przecenienia jest fakt, iż rolnictwo podtrzymuje funkcjonowanie ekosystemów, stwarza warunki do zachowania różnorodności biologicznej¹¹, wnosząc tym sa-

---

⁷ Pojęcie polityki ekologicznej rozumiane jest jako świadoma i celowa działalność państwa, władz samorządowych i podmiotów gospodarczych w zakresie gospodarowania środowiskiem, czyli użytkowania jego zasobów i walorów, ochrony i kształtowania ekosystemów lub wybranych elementów biosfery.

⁸ E. Kośmicki, *Realizacja polityki ekologicznej...*, s. 124.

⁹ Przykładem „prośrodowiskowego” podejścia do spraw gospodarowania na przestrzeni rolniczej jest rozporządzenie Rady Wspólnoty UE 2078/92 zawierające program agrośrodowiskowy, dzięki któremu pomoc finansową mogli otrzymać farmerzy przez co najmniej 5 lat prowadzący lub kontynuujący działania redukujące zanieczyszczenia (zmniejszenie zużycia środków agrochemicznych i ekstensyfikacji produkcji roślinnej i zwierzęcej), a także przyczyniające się do ochrony krajobrazu.

¹⁰ C. Hey, *Integrating the Environment into Transport Policy*, w: *The Innovation of EU Environmental Policy*, Scandinavian University Press, Copenhagen 1997, s. 77.

¹¹ Różnorodność biologiczna oznacza zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów występujących na Ziemi w ekosystemach lądowych, morskich i słodkowodnych oraz w zespołach ekologicznych, których są częścią; dotyczy to różnorodności w obrębie gatunku, pomiędzy gatunkami oraz różnorodności ekosystemów.

mym znaczący wkład w urzeczywistnianie koncepcji rozwoju zrównoważonego. Rolnictwo integralnie związane z przestrzenią fizyczną oraz żywymi organizmami roślinnymi i zwierzęcymi uczestniczy w utylizacji antropogennych oddziaływań człowieka na przyrodę poprzez ich absorpcję, utylizację czy neutralizację.

Harmonijne wypełnianie przez rolnictwo podstawowych funkcji (ekonomicznej, ekologicznej i społecznej) byłoby rozwiązaniem nader korzystnym, gwarantującym jednocześnie odpowiednie warunki życia ludności i jej rozwoju oraz dbającym o stan zasobów naturalnych. Niestety, liczne bodźce (zarówno endo-, jak i egzogeniczne) powodują, że w rzeczywistości mamy do czynienia z licznymi modelami-rozwiązaniami funkcjonowania rolnictwa nie zawsze optymalnymi z punktu widzenia wskazanych funkcji. Póki rozwój rolnictwa opiera się na ekstensywnym sposobie wykorzystania odnawialnych zasobów rolniczych, mając jako bazę rozwój demograficzny i kulturowy, funkcje rolnictwa pozostają we względnej równowadze. Dopiero wprowadzenie do systemu dynamicznego postępu naukowo-technicznego i industrializacji powodują znaczne zakłócenia¹².

Zapotrzebowanie na czyste środowisko na terenach wiejskich wpisuje się w pewien trend budzącej się świadomości konsumenckiej i chęci do życia w zgodzie z naturą. Ma także związek z szeroko rozumianym bezpieczeństwem żywnościowym w sensie dostępu do zdrowej, naturalnej żywności produkowanej systemem minimalizującym negatywny wpływ na środowisko. Należy jednak zauważyć, że deklaratywne wyrażanie potrzeby czystego, niezdegradowanego środowiska nie przekształca się automatycznie w popyt na czyste środowisko. W kategoriach czysto rynkowych, aby móc uznać zapotrzebowanie za popyt, konieczne jest ustalenie ceny na konkretne dobro. W tym miejscu mogą pojawić się pewne pytania:

1. Co należy uznać za dobra, usługi środowiskowe na terenach wiejskich; jak ma wyglądać ten specyficzny „rynek zasobów naturalnych”? Oczywiście jest uregulowanie rynku zasobów surowców naturalnych, nośników energii, rynku surowców rolnych, natomiast kwestie wartości (czy też wyceny) czystej wody, powietrza, krajobrazu, zachowania naturalnych siedlisk roślin i zwierząt wydają się wciąż dyskusyjne.
2. Czy zapotrzebowanie (popyt) na poszczególne komponenty powinno być zgłaszane indywidualnie przy założeniu, że każdy konsument zachowa się ra-

---

¹² Zakłócenia w stosunku do wyjściowej równowagi; trudno bowiem nadawać tylko negatywny wydzźwięk na przykład zjawisku mechanizacji wspomagającemu wydajność środków produkcji.

cyjonalnie; czy też mając na uwadze interes ogólnogospodarczy lub społeczny, popyt ten powinien być ustalany, kierowany odgórnie?

3. W jaki sposób skłonić konsumentów do tego, by postrzegali zasoby przyrodnicze jako dobra rynkowe? Czy takie ich traktowanie jest uzasadnione?

Popyt na czyste środowisko może wynikać z kilku przesłanek. Po pierwsze, komponenty środowiska przyrodniczego w sposób bezpośredni i pośredni wpływają na kategorię dobrobytu. Bezpośrednio – poprzez wykorzystanie gleby, surowców, flory i fauny; pośrednio – poprzez aspekty estetyczne, krajobrazowe, takie kategorie, jak piękno, poszanowanie życia we wszystkich jego przejawach. Po drugie, degradacja kapitału naturalnego może mieć znaczący wpływ na koszty funkcjonowania podmiotów gospodarczych – kwestia niwelacji efektów zewnętrznych spowodowanych przez podmioty gospodarcze. Po trzecie, rabunkowa gospodarka zasobami naturalnymi może spowodować konieczność podniesienia cen na niektóre z nich (na przykład kwestia dostępu do dobrej jakości wody pitnej). Po czwarte, utrzymanie odpowiedniej jakości zasobów naturalnych zapewnia odpowiednie warunki gospodarowania zarówno dla produkcji rolniczej konwencjonalnej (tradycyjnej), jak i rozwiązań alternatywnych (rolnictwo ekologiczne czy zintegrowane). Po piąte, jeśli rozważamy problematykę ekologiczną związaną ze zrównoważonym rozwojem rolnictwa i funkcjonowaniem terenów wiejskich, to istnieje konieczność uwzględnienia interesu przyszłych pokoleń rozumiana nie tylko jako dostęp do zasobów (kapitału naturalnego) i równość szans rozwoju w sensie gospodarczym, ale także jakość życia.

Brak zrozumienia potrzeby zgłaszania popytu na czyste środowisko (rozumianego jako chęć ponoszenia kosztów, płacenia ceny za spełnienie odpowiednich standardów na terenach wiejskich) może wynikać z wielu przyczyn:

- a) traktowania gospodarowania zasobami przyrodniczymi na terenach wiejskich jedynie przez pryzmat skażeń – niewłaściwej praktyki rolniczej, zawężając tym samym pojęcie, funkcję środowiskową rolnictwa;
- b) nieodpowiedniej perspektywy czasowej – postrzegania gospodarowania jedynie w krótkiej perspektywie wyznaczanej ekonomiczną efektywnością czy też doraźnym zyskiem;
- c) niezrozumienia wśród społeczności wiejskiej konieczności ponoszenia kosztów na rzecz środowiska naturalnego (problem wyceny przez rynek tego typu świadczeń).

Należy również pamiętać, że funkcje i zasoby środowiska, choć są to dobra i usługi ekonomiczne, nie są uznawane za dobra wolne, a ich używanie nie

zawsze przybiera formę transakcji rynkowych. Zasoby i wartości środowiska są jednocześnie dobrami publicznymi, co rodzi poważne konsekwencje, nie można bowiem jakiegokolwiek jednostki wyłączyć z ich użytkowania. Oznacza to, że potrzeby na dobra i usługi środowiskowe nie mogą być wyrażane za pośrednictwem rynku, gdzie działają siły popytu i podaży. Nie można na przykład zwiększyć podaży czystej wody lub czystego powietrza, nawet gdyby popyt na nie czy też skłonność do zapłaty za nie wzrosły. Korzystają z nich zarówno ci, którzy są skłonni płacić, jak i ci, którzy nie płacą.

Podsumowanie

Współczesne pojmowanie zrównoważonego rolnictwa powinno wykraczać poza pojęcie systemu produkcji – należałoby je rozwinąć o liczne powiązania z makroekonomicznym otoczeniem oraz przyrodniczymi uwarunkowaniami. Rolnictwo, a w szczególności funkcjonowanie jego aspektu środowiskowego, jest w szczególności odpowiedzialne za kształtowanie odpowiedniego poziomu ochrony środowiska i to zarówno w aspekcie zachowania stanu, jak i prewencji. W kontekście równoważenia rolnictwa należy zwrócić uwagę na to, że proces ten zależy tak od postaw jednostkowych producentów/konsumentów/rolników, jak i od odpowiednio kształtowanej polityki państwa. W szczególności należy zauważyć, że:

- a) wciąż nierozwiązana jest kwestia ustalenia odpowiednich cen (a zatem urynkowienia) za poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego;
- b) można zauważyć pewną społeczną legitymizację dla takich działań, jak specjalne opłaty za spełnianie odpowiednich standardów względem środowiska przyrodniczego;
- c) społeczność wiejska (rolnicy, producenci rolni) powinni dostrzegać ogromną rolę, jaką odgrywają w równoważeniu sektora rolnego zarówno w kontekście przyrodniczym, jak i społecznym;
- d) nie do przecenienia jest rola państwa w kształtowaniu odpowiednich postaw; skoro dajemy rolnictwu zrównoważonemu optykę ponadjednostkową, to odpowiedzialność za kształtowanie popytu powinna zyskiwać ten sam poziom;
- e) należy domniemywać, że rosnąca świadomość ekologiczna będzie wpływała na coraz większą znajomość znaczenia zasobów naturalnych

w tworzeniu dobrobytu i jakości życia, a co za tym idzie – na skłonność do zapłaty za odpowiednią jakość środowiska;

- f) wciąż pozostaje otwarte pytanie, na ile subiektywne odczuwanie potrzeby czystego środowiska może być miarą ekonomiczną wartości zasobów naturalnych.

Bibliografia

- Auleytner J., *Polityka społeczna – stan i perspektywy*, WSP TWP, Warszawa 1995.
- Baum R., Śleszyński J., *Nowe funkcje rolnictwa – dostarczanie dóbr publicznych*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2009, t. IX, z. 2.
- Górny M., *Ekorozwój wsi i rolnictwa*, Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników, Toruń 2003.
- Hey C., *Integrating the Environment into Transport Policy*, w: *The Innovation of EU Environmental Policy*, Scandinavian University Press, Copenhagen 1997.
- Kośmicki E., *Realizacja polityki ekologicznej w rolnictwie*, w: *Aplikacyjne aspekty trwałego rozwoju*, red. G. Dobrzański, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2002.
- Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych*, red. B. Fiedor, C.H. Beck, Warszawa 2007.
- Zwojska A., *Zabezpieczenie emerytalne rolników w Polsce na tle innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej przystępujących do Unii Europejskiej*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2003, t. VI, z. 3.

DEMAND ON THE CLEAN ENVIRONMENT ON RURAL AREAS IN THE LIGHT OF THE RURAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Keywords: sustainable development, rural areas, natural resources

SUMMARY

The issue of the demand on the clean environment plays in the case of agriculture, especially in the sustainable one, the crucial role. On one hand the demand on the clean envi-

ronment comes from production circumstances, on the other hand the agriculture could cause some hazards for the environmental components.

The main aim of the article is presenting the problem of the demand on the clean environment in the light of sustainable development idea.